

N:o 65.

Af Herr **F. T. Borg:** *Om förändring af de Kongl. teatrarnes förvaltning.*

Enär det visat sig, att de Kongl. teatrarne hvarken under enväldet eller nu senast under statens förvaltning kunnat bära sig, oaktadt de betydliga bidrag Konungen såväl som Riksdagen dertill lemnat, utan alltjemt erfordra nya uppoffringar å statens sida, torde representationen i tid böra ordna denna angelägenhet, så att dessa teatrar icke ytterligare må blifva, såsom de hota, en kräfte för statsverket, hvilket vore så mycket olidligare, som Riksdagen så godt som påtvunget fått denna börda att dragas med.

Huru mörk utsigten för de Kongl. teatrarnes framtid ter sig äfven för Kongl. Maj:ts regering, framgår af finansministerns utlåtande derom i senaste statsverksproposition, hvori yttras:

“Senast församlade Riksdag anhöll i underdånig skrifvelse den 20 Maj 1882, att Eders Kongl. Maj:t måtte till nu sammanträdande Riksdag framlägga förslag till definitivt ordnande af frågan om teatrarnes framtida ställning och verksamhet. För sådant ändamål erfordras emellertid en ganska omfattande utredning, som ännu icke kunnat verkställas, och är jag derföre icke nu i tillfälle att framlägga något förslag i ämnet, utan torde jag framdeles under riksdagens lopp få återkomma till denna fråga. Dock anser jag mig redan nu böra erinra, att, derest teatrarnes verksamhet skall fortfarande bedrifvas för statens räkning, härför kommer att i staten erfordras ett icke obetydligt ökad anslag.”

Detta oaktadt sistlidne Riksdag beviljade ett extra anslag af “intill 40,000 kronor, ifall det ordinarie anslaget och andra inkomster icke räckte till“, sedan likväl i Andra Kammaren anbefalts något lämpligt sätt, hvorigenom statsverket blefve befriadt “från obestämda utgifter för denna institution“.

Men de 40,000 kronorna synas hafva varit en droppe i hafvet, ty nu ställer teaterstyrelsen i fråga ej mindre än ett kreditiv på 80,000 kronor årligen under loppet af fem år, — en lofvande utsigt i sanning!

Hur klart sistlidne Riksdags Stats-Utskott såg det hotande gap, som här alltmer öppnade sig mot statskassan, synes af dess utlåtande den 5 sistlidne Maj, hvori yttras bland annat:

“Enär emellertid största vikt ligger deruppå, att det rådande interimistiska tillståndet i afseende på de Kongl. teatrarne må snarast möjligt upphöra, helst, på sätt till statsrådsprotokollet jemväl är yttradt, det svårligen lärer förena sig med de hos oss eljest tillämpade förvaltningsformer, tillstyrker Utskottet de begärda 40 000 kronor, “under förutsättning att till näst sammanträdande Riksdag må blifva framlagdt förslag till definitivt ordnande af teatrarne framtida ställning, vare sig sådant finnes bära ske genom försäljande af den Dramatiska teatern och den Stora teaterns upplåtande för viss tid till bolag eller enskild person, eller genom båda teatrarne utarrenderande, eller genom inställande af de Kongl. teatrarne verksamhet och byggnadernas användning för andra ändamål, eller genom öfverenskommelse i ämnet med Stockholms stad eller på annat här ej angifvet sätt, hvarigenom statsverket befrias från obestämda utgifter.“

Kastar man en pröfvande blick på den förvaltning, som under de senaste årtiondena kommit teatrarne till del, finner man, att de, oaktadt de jemförelsevis stora upppoffringar, som för dem blifvit gjorda, ej blott råkat i en allt sämre ekonomisk ställning, utan ock varit oförmögna att i nämnvärd grad uppfylla sitt egentliga och högsta ändamål, det att befrämja den musikaliska och dramatiska konstens högsta syften, och detta utan annan synbar grund än bristande insigt hos förvaltningen samt ett föråldradt och olämpligt system, framför allt det enligt våra förhållanden rent af förkastliga aflöningsystem, som redan under den förra teaterstyrelsen blifvit infördt och nu fortsattes, för att ej tala om åtskilligt annat förväntadt, hvarom både broschyrer och tidningar haft ovederlagda och ovederläggliga upplysningar att meddela.

Föreställningen, att ett lands förnämsta teater ej kan värdigt och med framgång handhafvas utan af regenten eller staen, saknar all fast grund och torde bero af brist på kännedom om förhållandena i andra länder. Sålunda har i Frankrike, der dock teaterkonsten står högst, staten intet annat att dermed skaffa än lemna understöd åt de förnämsta teatrarne samt utse en styresman, som får bära vinsten och förlusten af teatern, utan annan förpligtelse för öfrigt än att ansvara för att den motsvarar de högsta estetiska fordringarne. En statsstyrelse, den må nu vara mer eller mindre furstlig eller folklig, torde i våra dagar för den dramatiska och musikalisk-dramatiska konsten vara lika obehöflig som Svenska akademien för “snille och smak“. Konsten, liksom snillet och smaken, har numera helt andra vägar att hinna

sitt mål än några officiella eller officiösa anstalter, som öfverlevvat sin tid och hvilkas augurer förmodligen ej kunna se på hvarandra, utan att, liksom Roms i dess afblomstringstid, le i mjugg. Visserligen äro teatrarne i Tyskland fursteteatrar, till hvilka Riksdagen lemna understöd, men der få ock furstarne sjelfve betala teatrarne deficit, utan att Riksdagen får eller betalar några efterräkningar.

Den så ofta uttalade farhågan, att en enskild person endast skulle sköta teatern för att rikta sig sjelf och dervid åsidosätta krafven på landets första scen, kan med skäl kallas löst prat, när det ligger i sakens natur, att staten icke öfverlemnar denna konstanstalt i händerna på en icke kvalificerad och för konstens högsta syften vuxen person; det står alltid öppet att vid uppgörelsen mellan staten och denna person uppställa sådana vilkor på repertoarens halt, att densamma håller sig inom de rämärken, som särteckna en första rangens teater.

Lyckligtvis hafva vi dessutom, några steg från de Kongl. teatrarne, det mest talande beviset för att en af enskild person handhafd teater kan, trots de svårigheter, som vidhäfta hvarje större teaterföretag, både bära sig i ekonomiskt hänseende och i estetiskt uppfylla alla billiga kraf, jag menar Nya teatern, hvilken på ett aktningsvärdt och hedrande sätt representerar teaterkonstens *alla* genrer; hvaraf man torde ega rätt sluta, att den Stora teatern, öfverlåten åt en enskild dugande man, med eventuellt understöd af Konungen, staten och kommunen skulle på ett gagnande och lysande sätt häfda den svenska teaterkonstens anseende.

I öfverensstämmelse med dessa åsikter, dem jag anhåller få hos vederbörande Utskott styrka medelst upplysningar och beräkningar, och alldenstund jag ej känner innehållet af den Kongl. proposition i ämnet, som är att förvänta, tager jag mig friheten vördsamt föreslå:

att Riksdagen måtte besluta att försälja Dramatiska teatern såsom otidsenligt byggd och inredd samt i högsta grad eldfarlig, för att ej vidare få som teater begagnas, samt att åt enskild person öfverlåta, för minst fem (5) år, Stora teatern, mot det att Konungen fortfarande lemna minst 60,000 kronor som årligt bidrag, Riksdagen ett lika stort belopp samt Stockholms stad hvad härutöfver möjligen kan erfordras; hvaremot arrendatorn garanterar för att bidragen till pensionskassan ordentligt utgå och att hålla teatern uppe i estetiskt hänseende o. s. v.

eller att, i fall detta förslag icke skulle vinna bifall, Riksdagen måtte bifalla något af de öfriga här ofvan återgifna alternativ, så att staten, på ett eller annat lämpligt

sätt, må räddas undan de oberäknliga förluster både för statskassan och för konsten, hvarmed teatrarne under statens fortfarande förvaltning hotas.

Om remiss till Stats-Utskottet anhålles.

Stockholm den 27 Januari 1883.

F. T. Borg.

N:o 66.

Af Herr J. Anderson i Tenhult: Om inrättande af ett Riksbankens afdelningskontor i Jönköping.

Vid sistförflutna riksdag väckte undertecknad jemte flere representanter från Jönköpings län motion med yrkande, att Riksdagen ville besluta inrättandet af ett Riksbankens afdelningskontor i Jönköping, och såsom skäl för sådant yrkande var i motionen framhållet, huru som staden Jönköping under de senare decennierna betydligt gått framåt, folkmängden på mycket kort tid mer än tredubblats, fabriker och industriella företag så väl å stadens grund som i dess närhet och kringliggande orter med stor hastighet uppblomstrat, jordbruk och andra näringar gått framåt, jernvägstrafiken liflig, minst 10 jernvägståg för hvarje dag, regelbunden sjökommunikation till Östersjön och vesterhafvet, hvaraf följde att rörelsen i Jönköping var både liflig och stor.

Uti sagda, sistlidna år afgifna motion, hvars innehåll jag i öfrigt här åberopar, är återgifvet Banko-Utskottets Utlåtande N:o 17 vid 1880 års riksdag, hvari synes framgå att då varande Banko-Utskott ansåg att Riksbankens tillgångar böra göras användbara å aflägsnare landsdelar, der ett redan befintligt eller framträdande näringslif påkallar förökadt rörelsekapital.